

Fotó: Lugosi Lugo László

KELETI KULTÚRMISSZIÓ BUDAPESTEN

Zelnik István Délkelet-ázsiai Aranyműzeum

RÉGÓTA ZAJLÓ, HALK KÖZÉLETI MORAJLÁSNAK ÉS EGY ÉLETÚT BETEJESEDÉSÉNEK LEHETTÜNK SZEMTANÚI AZ ANDRÁSSY ÚT 110. SZÁM ALATT. SZEPTEMBER 17-ÉN VÉGRE LEHULT A LEPEL A RAUSCH-VILLA ÚJ LAKÓJÁRÓL: MEGNYÍLT A NAGYKÖZÖNSÉG ELŐTT AZ ARANYMÚZEUM. 700 NÉGYZETMÉTERES KIÁLLÍTÓTÉR, 9 TEREM, 45 ÉVES GYŰJTŐI PÁLYAFUTÁS, 1030 ARANY- ÉS EZÜSTKINCSEK, KÖZTÜK PÁRATLAN PÉLDÁNYOKKAL – MINDEZ KULCSSZAVAKBAN BUDAPEST LEGÚJABB MÚZEUMA.

Figyelemfelkeltő az új, aranyozott fémhálóval fedett közlekedőmag – Fotó: Holló Hunor

Első látásra ki gondolná, hogy a patinás villa új lakója Európa legrangosabb délkelet-ázsiai gyűjteménye? – Fotó: Holló Hunor

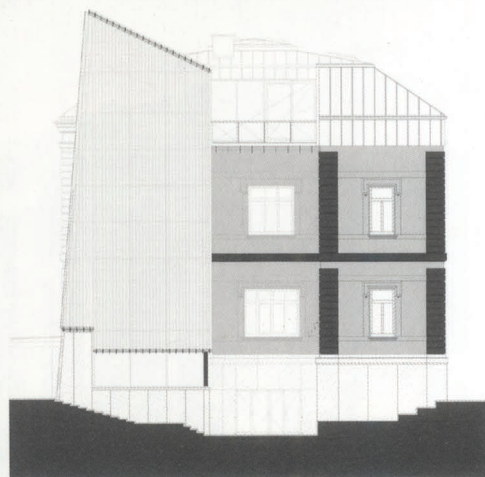

Sokan nem hittek a fülüknek, amikor az első hírek kiszivárogtak az Arany múzeumból. Egy ilyen különleges gyűjteményt, ráadásul éppen Budapesten elérhetővé tenni, nemcsak egyedülálló dolog, hanem például értékes kulturális vállalkozás is. Zelnik István úgy gondolta, hogy kincseit kár lenne tovább trezorokban őrizgetni, s kötelességének érezte mások számára is hozzáférhetővé tenni azokat. A műgyűjtő diplomata gimnazista korában Sövény Aladár keletkutatónak köszönhetően ismerkedett meg közelebbről a kelet-ázsiai kultúrával. Innen indult életre szóló elköteleződése a keleti kultúra mellett.

Zelnik több nívós ajánlatot is kapott külföldi helyszíneket illetően, Brüsszelben, Párizsban és még számos más országban javasoltak épületeket a magángyűjtemény elhelyezésére, azonban ő mindenképp itthon szerette volna bemutatni a nemzetközileg is egyedülálló gyűjteményt és úgy döntött, hogy Budapesten állítja ki a 45 év alatt felhalmozott délkelet-ázsiai értéktárgyait, valóságos ázsiai szigetet teremtve a XX. század elejét idéző sugárútra. Az Andrássy úti Rausch-villa több szempontból is megfelelő választásnak tűnik, hiszen a Szépművészeti Múzeum és a Műcsarnok imponáló felvezetőjéül szolgál, felkonferálva a nagy múzeumokat a sugárúton, nem beszélve a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Múzeum és a Kogart közelségéről, amelyek kulturális szempontból teszik gazdagabbá a múzeum környékét.

2009 januárjában kezdődhetek meg a rekonstrukciós munkálatok a Pálffy Architects irodának köszönhetően, ekkor kérte fel Zelnik István a Pálffy György vezette építésztudósiót, hogy a rá jellemző alaposággal és a keleti építészetben való jártasságnak köszönhetően teremtsen meg a legmegfelelőbb közeget a múzeumnak. A projekt teljes körű vezetőjeként Varga N. Dániel koordinálta a munkálatokat, csapatával a tervezés első fázisától kezdve alakították a funkcionális kapcsolatokat aszerint, hogy a 130 éves villából modern szellemű múzeum születhessen. A belsőépítészeti kialakításban nagy segítségükre volt Hagiwara Kenichiro tervező is. Egy mindenre kiterjedő, alapos átalakítás zajlott le, amely egy rangos, XIX. századi villába költöztette a délkelet-ázsiai kincseket. Az épület kialakításánál elsődleges szempont volt a biztonság, továbbá az, hogy hosszú távra tervezzenek: a villa ugyanis legalább ötven évig szolgálja majd az egyedülálló kultúrmissziót, ugyanis ennyi időre vették bérbe azt a szomszédos Kogart Park tulajdonosától, Kovács Gábortól, aki beruházóként vett részt az építkezésen.

A hajdani Rausch család kereskedelemmel foglalkozott, az akkori Sugár út 113. szám alatti telket 1876-ben vásárolták meg, s 1877-ben építettek rajta villát. Az épület 1888-ig volt a család birtokában, majd tulajdonosról tulajdonosra, bérlőről bérlőre szállt.

A párába bújó szigeten álló Buddha-szobor a hátsó trópusi kert egyik éke – Fotó: Szentiváni János

Frappánsan, egy XI. századi lingám köré tervezték a pihenésre alkalmas helyeket, innen körbe lehet tekinteni a részletgazdag kiállítótereket – Fotó: Holló Hunor

Hatalmas aranykapu és egy különleges szobor tessékeli beljebb a látogatókat a központi előcsarnokban – Fotó: Lugosi László

Különös feladat elé állította a tervezőket, hogy hogyan teremtsenek egy XIX. századi, polgári villában hiteles és hangulatos távolkeleti hangulatot? A 2009 elején kezdődő átalakítás koncepciója szerint szándékos a villa utcafronti homlokzatának szerénysége: Orbán Csaba építész és munkatársai elegáns, visszafogott külsőt álmodtak a patinás épületnek. A hosszú évtizedek alatt számos átépítés ment végbe a házon, amelynek köszönhetően gyakorlatilag szerkezetiig kellett visszabontani az épületet, olyan rossz állapotban volt a ház, tulajdonképpen csak a főfalakat tartották meg. Éppen emiatt az utcafronton sétálva kevesen sejtetik, hogy valójában Európa legnagyobb délkelet-ázsiai tárlata rejtőzik a falak között, közelebb érve talán árulkodóak lehetnek a kaput őrző burmai kőelefántok vagy a kerítés mellett sorakozó bambuszerdő. Az utcafronti homlokzat szerénységét jól öltözteti a mérsékelt külső világítás, amely visszafogott, elegáns megjelenést biztosít a múzeumnak.

Az eredeti, kisebb lépcsőházat lebontották, ennek helyén magasodik az aranyozott fémhálóval fedett, új közlekedőmag, amelyben korszerű vertikális közlekedőrendszert valósítottak meg üveg lépcsőházzal és lifttel. Régi és új, antik és modern kettőssége az egész épületre jellemző: még a burkolatok szintjén is megfigyelhető, ilyen például a külső és belső terekben is használt, patinás fekete-arany gránitburkolat, és a kertben is sok helyütt megfigyelhető, világosabb mészkő kontrasztja.

Befelé haladva is csak fokozatosan, lépésről lépésre bontakozik ki a tartalom, lassan fedi fel részleteit a ház. Első látásra feltűnik a biztonságot sugárzó, monstrum bejárati kapu, amely sejteti a bent lakozó gyűjtemény gazdagságát.

A délkelet-ázsiai hangulatról már a belépéskor gondoskodik a trópusi szoborkert: egyfelől magával ragadó látványt nyújt a párba bújó szigeten álló Buddha-szobor, másfelől pedig olyan kincsek bújnak meg a zegzugas hátsó kertben, mint a tsunami idején partra sodródott, hatalmas kagylók. A lépcsőzetesen kialakított, részlegesen süllyesztett kert tágasabbnak mutatja az egyébként nem túl nagy területet. A növényzet is a keleties hatást idézi: a kerttervezők olyan fajtákat válogattak, amelyek jelenlétükkel reflektálnak a tematikus gyűjteményre. Örökzöldek, pálmafák, évszakonként eltérő virágzó növények váltják egymást. Innen érhető el az élénkzöld wunderkammer teaház, amelyet nevéhez híven éppen a különleges holmik, bútorok töltenek meg étellel: itt antik Herendi porceláncsészékből kóstolhatjuk a távolkeleti ízeket, s akár az 1889-es párizsi világkiállítás kínai pavilonjában szereplő faragott karosszékben is megpihenhetünk.

A fogadócsarnokban a kultúra jellemző dekorációs tárgyai, virágai fogadnak, s közvetlenül a bejárat mellett egy hívogató, VIII. századi, thai Buddha-szobor áll óceánt lecsendesítő mudrával. Zelnik István üzenete századunkra szabva ezzel így szól: „Te, aki ide belépsz, felejtse el a külső világ problé-

máit, találd meg nálunk a belső békédet és harmóniádat, élvezd a páratlan környezetet és azt, amit a kiállítás nyújt neked.”

Az 50-60 ezer tárgyból álló kollekciónak kiállított 1030 arany- és ezüstkincse kilenc termén át gyönyörködtet. A múzeum anyaga egyrészt kronológiailag végigköveti a térség történelmének több mint kétezer évét a törzsi kultúrák korától a tyám és jávai királyságokon át a Khmer Birodalomig, másrészt számtalan műtárgyon keresztül mutatja be a Délkelet-Ázsiát ért legfontosabb impulzusokat: a hinduizmust, a buddhizmust és a tengeri kereskedelmet.

Az első teremben külön vitrinben sorakoznak Zelnik István kedvenc tárgyai, köztük gyűjtői pályafutásának legelső darabjaival. Emellett megismerkedhetünk az ötvösművészet kiemelkedő remekeivel – a központi vitrin például az V.-tól egészen a XIX. századig válogat a térség országainak gyűrii közül.

A második terem a buddhizmus szentélye: a különböző ábrázolású szobrok mellett a vallásgyakorlat tárgyait is megismerhetjük: fogadalmi táblák, szertartási edények sorakoznak az üvegtáblák mögött. Ezzel szemben foglal helyet a másik meghatározó világvallásnak szentelt rész: a hinduizmus terme: a kultúrák istenségeinek különböző ábrázolásait

Korszerű vertikális közlekedőrendszert valósítottak meg üveg lépcsőházzal és lifttel – Fotó: Holló Hunor

Az ügyesen elrejtett tárgyoló, könyvtár berendezése kedvez a kontemplációnak, a kutatásnak – Fotó: Koleszár Adél

mutatja be. Az itt látható tárgyak mindegyike egyedülálló a világon, másodpéldányuk nem ismert. Hinduista istenszobrok, Siva, Visnu és Parvati-ábrázolások, különleges, tyam királyságból származó, IX-XI. századi korona- és diadémgyűjtemény díszelnek itt.

A kiterjedt szárazföldi és tengeri kereskedelmi hálózat nagyban befolyásolta Délkelet-Ázsia gazdagságát és sokszínűségét, ezt hivatott érzékeltetni az ún. „tengeri selyemút” terme, ahol a vett és eladott nyersdrágakövek, kínai porcelán, gyöngyök, pénzermék, ereklyetartók és egyéb használati tárgyak mesélnek a hajdani dicső kereskedelmi múlttól.

Az emeleti termekben a letűnt királyságok és nagy kultúrák kincseit láthatjuk: meg-elevenedik a bronz esődobjairól ismertté vált Dong-soni kultúra – Budapest a világ egyet-

len ismert arany esődobjával is büszkélkedhet – éppúgy, mint a tyamok vagy a Khmer Királyság arany- és ezüstkincsei, de megtekinthetjük a ganésakultusz remekeit, vagy a Siva-kultusz erősen erotikus mondanivalóval rendelkező rituális tárgyait is. A kimerítő csodálkozásnak kiváló terepe lehet a XI. századi lingám köré tervezett pihenő. A ritkaságok sora egyre csak gyarapszik, ahogy a Kincsek termébe ér a látogató: itt sorakoznak például egy dél-vietnámi buddhista templomból származó vasfa oszlopok, a tavaly a Néprajzi Múzeumban kiállított aranyaszok gyűjtemény további két darabja, az illetve a világszenzációnak számító 4 primitív istenszobor is, vagy a kósafejek vitrinje, amely az eddigi legtéljesebb gyűjtemény a világon.

A kiállítóterek szándékosan visszafogottak,

a minőségi megvalósítás a tárgyak kiemelését szolgálja. A világítás is ehhez igazodik: igyekeztek szinte teljesen kizárni a természetes fényt, ugyanis az aranytárgyak természetes fényben nem élnek. A rejtett mennyezeti világítás elegendő fényt ad ahhoz, hogy a sötét selymekkel borított falakkal és a tömör bambuszparkettával nemesített terekben érvényesüljenek a szobrok, kincsek, amelyek magyar szabadsalom alapján készült tárolókban, vitrinekben szinte lebegni látszanak. A tetőtérben kapott helyet az irodater, s egy hatalmas, trükkös fal mögött rejtőzik a tárgyaló, amely Zelnik úr különleges könyvállományaának is helyet ad.

A gyűjtemény maga, és az új szemléletű múzeumi program nemcsak bemutatni kíván, hanem képezni és oktadni is. Az a mód, ahogyan komplexen megközelít egy témát, Európán belül is kivételesnek számít. A gyűjtemény ugyanis több nemzetközi tudományos együttműködési és régészeti programba is bekapcsolódott, az Andrássy úton székel például a Magyar Délkelet-ázsiai Kutatóintézet vagy a Magyar Indokínai Társaság is. Nemrég egy kiváló khmer epigráfus és történész hölgy kapott egyéves ösztöndíjat. Az Andrássy úton szerényen megbúvó épület koncepciója, működtetése elüt a magyar átlagtól, szakít a konzervatív múzeumi felfogással és hagyja XIX. századi módon látni és láttatni Délkelet-Ázsia kultúráját. Az Arany múzeum létrehozása csupán ennek a kulturális misszióknak az impozáns kezdete.

A kollekció számos olyan kincset rejt, amely nemzetközi szempontból is páratlan – Fotó: Tímár Benjámín

Építésztervezők:

Orbán Csaba, Tölgyesi-Morvai Krisztina – Artonic Design Kft.

Belsőépítészet:

Pálffyarchitects

Vezető tervező:

Pálffy György

Belsőépítész vezető tervező:

Hagiwara Kenichiro

Projektvezető:

Varga N. Dániel

Tervező munkatársak:

Farkas Anita, Görbicz Máté, Gulyás Bence, Horváth Tamás, Kabdebó Zoltán, Lovák István, Virág Péter – Pálffyarchitects

Kerttervezés:

Hlatky Katalin, Szakács Barnabás – Lépték Terv Kft.

Tervezés:

2009

Kivitelezés:

2011

Bruttó szinterület:

1600 m²